

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
EESTI KEELE JA KIRJANDUSE LEKTORAAT

Kristina Dubovik

HILINE KEELEKÜMBLUS NARVA VENE ÕPPEKEELEGA
KOOLIDES

Bakalaureusetöö

Juhendaja Maret Annuk

NARVA 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. HILINE KEELEKÜMBLUS EESTIS	5
1.1 Keelekümbuse põhimõtted.....	5
1.2 Hiliskeelekümbusega liitunud koolid Eestis.....	6
1.3 Ainete õpetamise maht sihtkeeles.....	7
2. HILINE KEELEKÜMBLUS NARVAS.....	9
2.1 Keelekeskkonna tugi.....	9
2.2 Keelekeskkond Narvas.....	10
2.3 Keelekümbuse kajastumine kooliõppekavas.....	11
2.4 Vajalikud pädevused tööks keelekümbusklassis.....	12
3. HILISKEELEKÜMBLUSE OLUKORD NARVA KOOLIDES.....	13
3.1 Keelekümbusprogrammi põhimõtete analüüs ja nende rakendamine koolides.....	16
3.2 Õpilaste küsitluse tulemused.....	18
3.3 Lastevanemate küsitluse tulemused.....	20
KOKKUVÕTE.....	22
SUMMARY.....	23
KIRJANDUS.....	25
LISAD.....	28
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	28
Lisa 2. Küsitlus õpilastele.....	28
Lisa 3. Küsitlus vanematele.....	31

SISSEJUHATUS

Lõputööks valitud teema «Hiline keelekümbelus Narva vene õppekeele koolides» on käesoleval ajal väga aktuaalne. Mitmes Eesti koolis rakendatakse keelekümbelusprogrammi, mis soodustab eesti keele kui teise keele paremat omandamist. Keelekümbeluse eesmärgiks on anda õpilastele võimalused omandada õppekava heade oskustega nii emakeeles kui ka eesti keeles (KKK 2001: 16). Keelekümbelusprotsessi on kaasatud mitte ainult õpilased ja õpetajad, vaid ka õpilaste vanemad, kes kõik peavad täitma kindlat rolli ning olema kursis õpiprotsessi kulgemisega.

Bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida keelekümbelusprogrammi põhimõtteid ja nende rakendamist hiliskeelekümbelusprogrammiga liitunud Narva vene õppekeele koolides.

Käesolevas töös on kolm peatükki. Esimeses peatükis tuuakse ära Eesti koolid, mis alustasid töötamist hiliskeelekümbelusprogrammi järgi, tehakse ülevaade keelekümbeluse põhimõtetest ja ainete õpetamise mahust sihtkeeles. Teises peatükis vaadeldakse keelekeskkonna rolli olulisust ning keelekeskkonda Narva linnas, kirjeldatakse keelekümbeluse kajastumist kooliõppekavas ning vajalikke pädevusi tööks keelekümbelusklassis. Kolmandas peatükis kirjeldatakse tehtud uurimust ja esitatakse töö tulemused.

Bakalaureusetöös on püstitatud järgmised hüpoteesid:

Hiliskeelekümbelusprogramm ei toimi Narvas täiel määral;

Narva keelekeskkond ei toeta sihtkeele omandamist;

Venekeelsed õpilased ei tule toime keelekümbelusprogrammi koormusega.

Töös on kasutatud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid uurimismeetodeid nagu analüüs, intervjuu, küsitlus.

Eesmärgist lähtudes on töö ülesandeks tutvuda koolide õppekavaga, vaadelda keelekümbeluse kajastumist õppekavas, uurida, kui palju tunde viiakse läbi sihtkeeles, küsitleda keelekümbelusklasside õppealajuhatajaid hiliskeelekümbeluse olukorrast koolis ja selgitada positiivsed ja negatiivsed küljed programmi täitmisel, küsitleda õpilasi, kas

nad tulevad toime keelekümbelprogrammi koormusega ning millised probleemid tekivad nendel protsessi käigus, küsitleda lapsevanemaid, mida nad teavad keelekümbelusest ja mida teevad, et toetada oma last keelekümbelklassis.

1. HILINE KEELEKÜMBLUS EESTIS

“Eesti on käivitanud ühe huvitavaima ja paremini kavandatud keelekümbusprogrammi Euroopas ja tegelikult kogu maailmas. See on programm, mis aitab Eesti venekeelsel elanikkonnal edaspidi riigi elus edukalt kaasa rääkida.” (KKK 2001: 26)

Keelekümbusprogrammi viiakse ellu Kanadas 1965. aastast ning Kanada eeskuju järgi kasutatakse praegu Eestis seda keeleõppe mudelit (Keelekümbuse ... 2009: 11). Keelekümbus jaguneb varaseks ja hiliskeelekümbuseks. Hiliskeelekümbusprogramm kestab 4 aastat alates kuuendast klassist kuni üheksanda klassini (Kebbinau, Aja 2011: 17).

Hiline keelekümbus – see on kakskeelset haridust rikastav keeleõppe mudel, mis soodustab ühtviisi heade teadmiste ja oskuste omandamist nii emakeeles kui ka eesti keeles (KKK 2003: 20). Selle programmi eesmärgid on anda õpilastele head eesti keele oskused kuulamisel, lugemisel, kirjutamisel ja rääkimisel, ilma kahju toomata nende emakeelele, viia lapsed kokku sihtkeelekõnelejate kultuuriga, õpetada neid seda kultuuri väärtustama. (Rannut 2000: 17-18)

Eestis algatati hiliskeelekümbusprogramm 2003. aastal haridusministeeriumi initsiatiivil. Programmi toetas Kanada riik ja Euroopa Liidu Phare programm. (Haridus- ... 2009)

17. detsembril 2004. aastal loodi Lastevanemate Liit, mis annab lapsevanematele võimaluse osaleda programmi arengus (KKK 2005: 53). Keelekümbuskeskuse (2012) andmete järgi on hiliskeelekümbusprogrammiga tänaseks liitunud 20 kooli üle Eesti ja nende hulgas on kolm vene õppekeele kooli Narva linnast.

1.1 Keelekümbuse põhimõtted

Keelekümbuse peamiseks põhimõtteks on ühtne riiklik õppekava, mille järgi õpilaste teadmised peavad vastama riiklikule haridusstandardile (Vare 1999: 51). Keelekümbusprogrammis osalemine on vabatahtlik ning mitte kedagi ei sunnita liituma selle protsessiga (Vare 1999: 23).

“Keelekümblusprogrammi üheks põhimõtteks on õpetada teist keelt suhtlusvahendina muude õppeainete õppimise käigus, kus otsitakse õpetatava tähendust ja keskendutakse sisule” (Keelekümbuse ... 2009: 111). Siit tuleneb, et keel on õpetöö vahend. Õpetaja kasutab sihtkeelt suheldes õpilastega, kuid oskab ka nende emakeelt. Väga tähtis on, et kõigil keelekümblejatel oleks samasugune emakeel. Õppimisprotsess toimub eesti keeles ning sama õppeainet ei õpetata kahes keeles üheaegselt (Vare 1999: 51).

Keelekümblusprogrammi järgi õpetavatel õpetajatel peavad olema oma meetodid, mida nad kasutavad oma töös, sest keelekümbuses valitseb meetodivabadus (Vare 1999: 23). Tunnis peab keelekümbusõpetaja rääkima aeglaselt ja lihtsamini nii, et tema kõne oleks õpilastele arusaadav ja vastaks nende keeletasemele. Juhul, kui tuleb parandada õpilaste vigu, kasutatakse parafraseerimist. (Rannut 2000: 19) Õpilaste parema arusaamise jaoks kasutavad õpetajad suhtlemisel žeste, näitlikke õppevahendeid, kaasavad lapsi füüsilisesse tegevusesse, kus lapsed aktiivselt ning kiiresti arendavad oma oskuseid sihtkeeles (Keelekümbuse ... 2009: 13-14). Õppematerjalidest on kümbusklassides enamasti samad õpikud, mida kasutatakse eesti õppekeelega kooli tavalises klassis (Vare 1999: 49). Tunnis ei tõlgita õppematerjali emakeelde, sest õpilaste motivatsioon ning edasipüüdlikkus võivad kaduda (Vare 1999: 51).

„Keelekümbuse printsiibid on sarnased muude tänapäevaste teise keele õppimise alustega, erinevad aga traditsioonilistest meetoditest, mille korral teise keele õpetamine piirdus sõnavara, grammatika ja vestlusteemade harjutamisega ning kus iga tehtud viga parandati“ (Keelekümbuse ... 2009: 14).

1.2 Hiliskeelekümbusega liitunud koolid Eestis

2003. aastal alustasid hiliskeelekümbusprogrammiga neli kooli Tallinnast, Narvast ja Tapalt (KKK 2003: 27). 2008. aastal oli hilise keelekümbusprogrammiga juba liitunud 20 kooli Tallinnast, Narvast, Tartust, Pärnust, Sillamäelt ja mujalt Eestist. Uutele vene õppekeelega keelekümbuskoolidele lisandusid ka eesti koolid. (KKK 2008: 22) Keelekümbuskeskuse (2012) järgi on tänaseks hiliskeelekümbusprogrammiga liitunud koolide arv jäänud samaks.

Muudatused, mis on seotud keelekümbuse rakendamisega koolides, on ulatuslikud, ning et sellega paremini toime tulla, korraldati hiliskeelekümbusprogrammiga koolidele psühholoogilise toe koolitus. Koolidele on hangitud ka eestikeelset kirjandust ja

arvuteid, et lihtsustada hiliskeelekümblyuse protsessi . (EL'i Phare ... 2006)

Hiline keelekümblyus algab koolides kuuendast klassist ning õppekava on samasugune kui tavalises vene õppekeele koolis. Erinevus õppekavade vahel on ainult selles, et hilise keelekümblyuse õppekava järgi õppekeel on eesti keel. Eesti keeles õpetatakse kõik ained peale emakeele ning tundides kasutavad lapsed ainult eesti keelt. Keelekümblyusõpetajatele on nõudmised vallata eesti keelt emakeelena või emakeele tasemel. (Vare 1999: 10)

Hiliskeelekümblyusprotsessi edukus sõltub mitmest tegurist, näiteks õpilaste ja õpetajate motivatsioonist ning sotsiaalsest keskkonnast, kus olulist rolli mängib keelekeskkond (Sau-Ek jt 2011: 63). Pedagoogid märgivad, et koolides peab olema juhtkonna toetus programmile ja õpetajatele, rohkem tuleb korraldada kooliüritusi eesti keeles. Veel üks oluline tegur programmi täitmisel on laste keeletase. Ühes keelekümblyusklassis võib olla palju lapsi erineva eesti keele tasemega, mis segab materjali omandamist heal tasemel. (Sau-Ek 2009: 10) Üldiselt tekivad programmi rakendust Eestis raskused, mis on seotud keelekümblyusõpetajate puudusega. Õpetajatel on erinev ettevalmistuse tase tööks keelekümblyusklassides ning see vähendab programmi efektiivsust. Seoses sellega muretsevad mõned lapsevanemad, et nende lapsed ei tule toime õppimisega, et koormus on liiga suur ja vene keelt on vähe. (Sau-Ek jt 2011: 59-60)

Kristiina Sau-Ek on märkinud (2009: 9-10), et vastavalt tänasele olukorrale võib koole jagada programmi täitmise alusel kolme tüüpi. Esimesse tüüpi kuuluvad koolid, kus täies mahus järgitakse keelekümblyust ja selle põhimõtteid. Teise tüübi moodustavad koolid, kus programm toimib osaliselt ja mõnikord tundides kasutatakse vene keelt. Kolmanda tüübi koolides mõned õppeained on vene keeles.

Vaatamata raskustele ei ole hiliskeelekümblyusklasside õpilaste õppetulemused üldiselt halvenenud, eesti keele oskus aga on paranenud (Sau-Ek jt 2011: 89-97).

1.3 Ainete õpetamise maht sihtkeeles

Teise keele õpetamine keelekümblyusprogrammi järgi ei toimu samuti kui tavalise õppeprogrammi alusel. Erinevus on selles, et keelekümblyuse järgi õpetatakse sihtkeelt mitte ainult iseseisva aina, vaid sihtkeel on ka õppekeel. (Keelekümblyuse ... 2009:

Põhikooli õppekavas on vastavalt keelekümblusprogrammile vähemalt 50% õppekavast sihtkeeles (KKK 2003: 20). Kuuendast klassist algab hiliskeelekümbluse programm ning 33% ainetest õpetatakse sihtkeeles. Seitsmendas ja kaheksandas klassis sihtkeeles õpetatakse juba 76 % aineid, vene keeles kui emakeeles ning võõrkeeles toimub 24 protsenti õppetööst. Üheksandas klassis, mis on viimane hiliskeelekümbluse aasta, sihtkeelsete ainete õpetamise maht väheneb kuni 60 protsendini ja ülejaanud 30% õppekavast hõlmab vene keel, 10% kulub kolmanda keele õppimisele. (KKK 2003: 22)

Tundide eesmärk on ümbritseda lapsi sihtkeelega, et nad harjuksid ja kasutaksid seda keelt tulevikus (Keelekümbluse ... 2009: 111) ning anda õpilastele kõik vajalikud teadmised ning oskused aineõppes. Sihtkeeles õpetatakse tavalisi aineid nagu ajalugu, matemaatika, geograafia ja loodusõpetus. (Keelekümbluse ... 2009: 57)

Õppeained koosnevad kahest rühmast, see on eestikeelne ja venekeelne rühm. Eestikeelsesse rühma kuulub viis valdkonda, need on loodusteadus, kultuurilugu, sotsiaalsained, oskusained ja eesti keel teise keelena. Need ained on omavahel seotud, sisuliselt ja keeleliselt kooskõlastatud, mis aitab õpilasi arendada sihtkeele oskusi ning õppeaineid täiel määral omandada. (Vare 1999: 31)

2. HILINE KEELEKÜMBLUS NARVAS

“Keelte seisukohalt on Narva Eesti linnade seas unikaalne“ (KKK 2001: 36). Narvas elab 63 092 inimest, enamik linnaelanikke on venekeelsed, neid on 52 022 inimest (Vylitok 2013). Sellepärast, et palju linnaelanikke on venekeelsed, on keelekümbusprogrammid sobivad, et õpilased saaks kõik vajalikud oskused edukaks osalemiseks Eesti ühiskonnas (KKK 2001: 36).

Keelekümbuskeskuse (2012) järgi alustati Narva linnas hiliskeelekümbuluse rakendamist 2003. aastal. Eksperimendis osales ainult üks Narva kool – Narva Humanitaargümnaasium. Hiljem liitus hiliskeelekümbusprogrammiga ka teisi Narva linna koole. 2004. aastal liitus Narva Pähklime Gümnaasium ning 2005. aastal Narva Soldino Gümnaasium. Tänapäeval osaleb hiliskeelekümbusprogrammis kaks kooli - Narva Humanitaargümnaasium ja Narva Soldino Gümnaasium.

Haridus- ja teadusministeeriumi üldharidusosakonna juhataja Irene Käosaare sõnul on põhiprobleem selles, et töötamiseks hiliskeelekümbusprogrammi järgi on vaja vähemalt nelja kümbusõpetajat, aga hästi ettevalmistatud pedagooge ei ole piisavalt. Sobivate õpetajate puudust püütakse kompenseerida uute noorte spetsialistide kutsumisega kooli. Põhiline keelekümbusprogrammi vajav piirkond Eestis ongi Ida-Virumaa, sest riigi selles osas tegelikult keelekeskkonda ei ole. Kui Tallinnas, Tartus ja Pärnus võivad lapsed erinevates olukordades kasutada eesti keelt, siis Narvas on kõik teistmoodi. Huvi programmi vastu on olemas, kuid küsimus on õpetajates. (Krõsina 2009)

2.1 Keelekeskkonna tugi

Keelekeskkond - see on üks teguritest, mis mõjutab hea keeleoskuste omandamist (Sau-Ek jt 2008: 4). Keelekeskkonda jagatakse kaheks osaks: ruumiliseks ja sotsiaalseks, kus inimene võib keeli kasutada ja järk – järgult teadmisi omandada. Ruumiline keskkond koosneb linnast, külast, koolist või kauplusest. Sugulased, õpetajad aga kuuluvad sotsiaalsesse keelekeskkonda. Kontaktid keelekeskkonnas toimuvad nii mikrotasandil kui ka makrotasandil, kus mikrotasandi juurde kuulub ümbritsevate inimestega suhtlus kodus, koolis jne. Makrotasandil toimib kommunikatsioon juba laiemalt - meedia

kaudu. (Kim 1998, viidatud Rannut 2005: 20 järgi)

Positiivsete tulemuste saamiseks tuleb keeli aktiivselt kasutada kõikidel inimestel, kelle kaudu keeleõpe toimub (Sau-Ek jt 2008: 4). Asseri (2003) järgi on oluline, et oleks kontaktid õpitavas keeles kogu keelekeskkonnas, mitte ainult koolis, kus võimalusi ei ole piisavalt, et häid keeleoskusi areneda.

Keelekeskkond on muutlik ja seda mõjutavad paljud tegurid, nende seas on ka immigrantide ja sihtkeele esindajate arv konkreetses piirkonnas. Sihtkeele omandamist mõjutab ka motivatsioon. Kui vähemuskeele esindaja on ümbritsetud oma keele kõnelejatega ning kultuuriga, siis soov süveneda sihtkeele õppimisesse nõrgeneb. (Rannut 2005: 20-22)

Eestis on võimalik näha nelja erinevat keelekeskkonna liiki: immigrantide suur arv suurlinnades ja piirialal ning immigrantide madal arv ja hajutatus sihtkeele esindajate hulgas (Rannut 2005: 44-45). Statistikaameti andmetele (2011: 8–11) tuginedes on Eestis elanike arv kokku 1 294 455 inimest ja neist on 902 547 eestlast.

Võrreldes Eesti maakondi eestlaste arvu järgi, nähtub, et Ida-Virumaal on eestlased vähemuses, teistes maakondades on aga eestlastel suur ülekaal, näiteks Kihnus ja Muhus elab 99,4% eestlasi (Statistikaameti kodulehekülg 2011: 12).

2.2 Keelekeskkond Narvas

Narva on piirilinn, kus elab 3,8% eestlasi, 82,5% venelasi ja 13,7% muid rahvusi. (Vylitkov 2013). See tähendab, et selles linnas peamine keel on vene keel. Linnas ei ole elavat eestikeelset keelekeskkonda, seda püütakse luua õppeasutustes, eelkõige keelekümblusprogrammi abil. (NMA 2006: 15) NLA (2012: 9) järgi on Narva linnaelanike eesti keele oskus nõrk ning see mõjutab motivatsiooni ja konkurentsivõimet negatiivselt.

Üheks keelekümblusprogrammi eesmärkidest on keelekeskkonna loomine. Paljud õpetajad ja õpilased Ida-Virumaalt muretsevad selle pärast, et keelekeskkonda ei ole ja see luuakse ainult koolis, aga seda ei ole piisavalt, et keelt omandada, sest kodus ja sõpradega laps kasutab oma keelt. Siit tuleb välja, et Ida-Virumaal on kaks keelekeskkonda - eestikeelne, mis luuakse koolis ning venekeelne, mis toimib kodus. (Sau-Ek 2011: 43-44)

Integratsiooni monitooringu (2005: 23) järgi on Eesti erinevate regioonide keelekeskkondade vahel olulised erinevused. Uurijad analüüsisid 1000 inimest venekeelsete kogukonnast, kus 150 inimest oli Tallinnast ning 59 Narvast. Aktiivse eesti keele oskusega eestivenelasi oli Tallinnas 48% ja Narvas ainult 12%. Ebakindlaid keelekasutajaid oli Tallinnas 36%, Narvas 26% ning umbkeelseid eestivenelasi oli Tallinnas 16% ja Narvas 62%.

Üldiselt on võimalik järeldada, et Narvas ei ole keelekeskkonda, kus on võimalik sihtkeele oskust täielikult arendada. Seda probleemi aga on võimalik lahendada paljude vahenditega nt kutsuda õppeasutusse eesti keele kõnelejaid, korraldada konverentse, luua huviringe, korraldada eestikeelseid õppe – ja puhkusreise, kus muukeelsed õpilased võivad suhelda ning uusi sõpru leida, paluda õpilasi vaadata kodus sihtkeelseid filme või saateid ning neid õppetunnis arutleda. See tegevus aga peab toimuma aktiivselt, et tekkis harjumuslik keskkond ja soov osaleda ei kaoks.

2.3 Keelekümbluse kajastumine kooliõppekavas

Eesti keele kümblusprogramm on mõeldud vene keelt kõnelevatele lastele, mille eesmärgiks on integreerida vähemuskeele rääkijaid enamuskeelsesse ühiskonda (Keelekümbluse ... 2009: 11). Õppeprotsess toimub vastavalt ühtsele riiklikule õppekavale, kus määratakse riikliku haridusstandardi nõuded, mille järgi õpilased peavad õppekava omandama (Vare 1999: 51). Programmi õppekava sarnaneb vene õppekeele kooli õppekavaga, erineb ainult selle poolest, et mõned ained õpetatakse eesti keeles. (Keelekümbluse ... 2009: 17). Õpetaja kasutab oma töös samasuguseid meetodeid, mida kasutatakse töötades tavaklassis vene õppekeelega, erineb aga selle poolest, kuidas ta neid keelekümblusklassis kasutab (Keelekümbluse ... 2009: 112).

Keelekümblusprogrammi jaoks koostatakse õppekava, mis on täiendatud ja laiendatud, et soodustada õpilaste sihtkeele omandamist õpetades üldhariduslikke aineid eesti keeles, toetada õpilaste emakeele oskust ning täita lisaeesmärke (Keelekümbluse ... 2009: 47). Keelekümblusõpilaste tulemused peavad olema samasugused, kui õpilastel vene õppekeelega tavakoolis, erisus aga selles, et nad saavad head eesti keele kõnelemisoskused (Keelekümbluse ... 2009: 12).

Bakeri (2005: 238) järgi on väga tähtis, et õppekavas oleks need koostisosad, mis suurendavad kaasatust õpitavale keelele omasesse kultuuri.

Mitmed uurimistulemused kinnitavad, et keelekümbluskogemuse kaudu saadav

kahekeelne haridus ei avalda õppekavas edasijõudmisele negatiivset mõju. Vastupidi, on näidatud, et enamus lastest suudavad teise keele omandada niivõrd edukalt, et see ei kajastu kuidagi negatiivselt teiste õppekavaainete omandamises. Põhiline tuldu on see, et õpilased saaksid arendada oma keeleoskust sellise tasemeni, et teiste õppekavaainete omandamine oleks edukas. (Baker 2005: 234)

2.4 Vajalikud pädevused tööks keelekümbklusklassis

Rääkides keelekümbklusõpetajate pädevustest, tuleb märkida, et õpetajatel peab olema kõigepealt nõutav kvalifikatsioon. Õpetaja peab valdama vajalikke õppemeetodeid, hästi orienteeruma laste arengus ning tundma kultuuri. Hea sihtkeele oskus emakeelena või emakeele tasemel on oluline tegur kümbklusõpetaja jaoks. Keeleoskust arendades õpilased valivad eeskujuks õpetaja, sest õpetaja on ainuke sihtkeelekõneleja klassis. Õpetaja peab meeles pidama, et rääkida tuleb aktsendita ja vigadeta, et see ei tooks kahju õpilaste sihtkeele arenemisele. Õpetaja peab valdama ka laste emakeelt. (Keelekümbkluse ... 2009: 94)

Keelekümbklusprogrammi õppimisprotsess peab toimuma meeldivas olukorras. Õpetaja peab nägema õpilaste õpitulemusi ning kui keegi klassist ei tule toime, siis õpetaja peab tunnis kiiresti leidma efektiivsemaid meetodeid, et aidata õpilast teisi segamata. (Keelekümbkluse ... 2009: 95)

Keelekümbklusklassis toimub õppetöö koostöös teiste õpetajatega, kus jagatakse omavahel meetodeid, ideid (Keelekümbkluse ... 2009: 95). Õpetaja peab olema valmis koostööks. On väga oluline leida, mille poolest on õppeained omavahel seotud, et õpetavat materjali oleks kergem rakendada (Kebbinau, Aja 2011: 14). Informatsiooni ning saavutusi tuleb jagada lapsevanematega (Keelekümbkluse ... 2009: 98). Palju sõltub õpetaja professionaalsest arengust, ta peab end arendama, et osata lapsi kasvatada ning osaleda edukas õppimisprotsessis. Õpetaja osa on suur ning ta peab olema organiseeritud, et oma tööd hästi üles ehitada, korraldada, et pakkuda õpilastele head eeskujut. Samas ei tohi õpetaja unustada oma füüsilist ja vaimset tervist, sest ainult õpetaja, kes on aktiivne, õnnelik ning rahul oma eluga, võib teha oma tööd õiges suunas ning saavutada häid tulemusi. (Keelekümbkluse ... 2009: 94-96)

3. HILISKEELEKÜMBLUSE OLUKORD NARVA KOOLIDES

Selleks, et välja selgitada, kuidas toimub keelekümblusprotsess Narva koolides, selgitada välja selle protsessi tulemused, raskused, edusammud ja tulevikuplaanid koolides, on läbi viidud kolm intervjuud.

Intervjuus osales kolm õppealajuhatajat, keelekümbuluse koordinaatorid Pähklimäe Gümnaasiumist, Narva Humanitaargümnaasiumist ja Soldino Gümnaasiumist.

Andmete töötlemise käigus selgus, et Narva Humanitaargümnaasiumis alustati hiliskeelekümbulusega 2003/2004. õppeaastal, kuid programmi rakendust mõjutasid niisugused tegurid nagu aineõpetajate ebapiisavus, kes valdaksid eesti keelt. Sellepärast koolis aeg-ajalt ei olnud hiliskeelekümblusklassi. 2010. aastal tegutsesid koolis kaks keelekümblusklassi, 8. ning 9. Seal oli osaline keelekümblus, seoses kaadrite probleemiga ja õppematerjalide ebapiisavusega ei järgitud eestikeelsete ainete 60% õppemahtu, seega ei vastanud programmi rakendamine keelekümblusprogrammi nõudmisele. Hiljem lisati 8. ning 9. klassis viis ainet, nende hulgas inimeseõpetus, muusika, kunst, kehaline kasvatus ning geograafia. Õppetöö toimus mõnikord eesti keeles ja mõnikord vene keeles, eestikeelne õpe ei olnud samuti täielikult eesti keeles.

Õppealajuhataja sõnul ei ole keelekümblusõpilaste edasijõudmine halvenenud, eesti keele oskused on keelekümbulejatel aga paranenud. Keelekümblusprogramm Narva Humanitaargümnaasiumis aga ei olnud edukas, sest vajalikku ainete õppimise mahtu sihtkeeles ei saavutatud ning õpilased õppisid osalise keelekümblusprogrammi järgi, see aga ei andnud teadmisi ja oskusi soovitud määral. Praegu töötab koolis 13 eesti keele õpetajat, kahel neist on eesti keel emakeel, teistel on kõrgtase. Koolis tegutseb üks 9. keelekümblusklass, kus sihtkeeles õpetatakse kaks tundi ajalugu ja geograafiat ning üks tund ühiskonnaõpetust. Siit tuleb, et Narva Humanitaargümnaasiumis hiliskeelekümbuluse programm ei täitu täiel määral.

Koolis on koostatud Keelekümblusstrateegia tegevuskava 2009.-2013, kus on kirjeldanud kõik vajalikud tegevused, mis soodustavad programmi edu. Tegevuskavast on näha, et Humanitaargümnaasiumis planeeritakse edasi keelekümblust rakendada, programmi kvaliteeti parandada, toetades keelekümbuluse juhtimist, arendamist ja õpetajate professionaalset arengut. (Narva Humanitaargümnaasiumi kodulehekülg)

Igal aastal korraldatakse koolis erinevaid üritusi, suvelaagreid, kutsutakse kooli esinema erinevaid inimesi, kes valdavad eesti keelt emakeelena, et õpilased arendaksid oma keeleoskust. Narva Humanitaargümnaasium sõbrustab teiste koolidega ning tihti toimuvad õpetajate või õpilaste vahetused.

2004/2005. õppeaastal liitus hilise keelekümblusprogrammiga Pähklimäe Gümnaasium, kus programmi alustati ühes kuuendas klassis. Igal aastal ilmusid hiliskeeleprogrammi nõudmistega kooskõlastatud uued keelekümblusklassid. Aja jooksul hakkas kooli olukord muutuma ning keelekümblusprotsess lõppes. 2009. aastal töötas koolis üks õpetaja, kellel oli keelekümblusõpetaja ettevalmistus. Kutsuti ka õpetajaid eesti koolist. Praegu töötavad Pähklimäe gümnaasiumis 12 eesti keele õpetajat, kolmel õpetajal on eesti keel emakeel, mõnedel on eesti keele oskuse kõrgtase, rohkem aga aineõpetajaid, kellel on kesktase ja seda on vähe, et toetada keelekümblusprogrammi heal tasemel.

Õppealajuhataja sõnul ei ole keelekümblusõpilaste edasijõudmine halvenenud. Ainult programmi alguses oli õpilastel õppeedukuses mõningane langus. Aja jooksul situatsioon paranes ja vaatamata sellele, et õppimisprotsess toimus eesti keeles, tulid õpilased sellega toime. Õpilased ei saa aru, kas on raske või mitte, nad kohanevad ning õpivad õppima.

Toetamiseks õpilaste keeleoskust, korraldatakse igal aastal suvelaagreid, mitmesuguseid üritusi, ekskursioone, kus õpilased võivad oma keeleoskust arendada ja uusi teadmisi saada.

Väga tähtis on programmi käigus lastevanemate toetus, kuid Pähklimäe gümnaasiumis tekkis vastupidine olukord. 2004. aastal õpetati 6. klassis esimeses veerandis kõiki aineid keelekümblusprogrammi järgi, teises veerandis keelduti ajaloost, sest lastevanemate sõnul ei tulnud nende lapsed toime. Kuuendas klassis olid sihtkeeles järgmised ained: loodusõpetus, kunst ja inimeseõpetus. Samas õpetati klassis järgmisel aastal eesti keeles loodusõpetust, geograafiat, bioloogiat, inimeseõpetust ja kunsti, osaliselt õpetati sihtkeeles kehalist kasvatust ning tööõpetust. 2006. aastal õpetati selles klassis geograafiat, bioloogiat ja inimeseõpetust ning osaliselt olid sihtkeeles tööõpetus ja kehaline kasvatus. Tundide arv sihtkeeles varieerus, see sõltus ka olukorrast õpetajatega.

2012/2013. õppeaastal õpetatakse Pähklimäe gümnaasiumis kuuendas klassis eesti keeles üks tund inimeseõpetust, ühiskonnaõpetust, loodusõpetust ja kunsti. Seitsmendas

klassis on üks tund inimeseõpetust, geograafiat, kunsti ja muusikat. Kaheksandas klassis on üks tund inimeseõpetust, muusikat, kunsti ja kaks tundi geograafiat. Üheksandas klassis aga on sihtkeeles üks tund muusikat ja kunsti ning kaks tundi geograafiat ja ühiskonnaõpetust. (Pähklimäe Gümnaasiumi kodulehekülg)

Järelikult võib öelda, et Pähklimäe Gümnaasiumis ei täideta hilise keelekümbluse programmi täiel määral.

Küsimustele, millised on teie kooli tulevikuplaanid, kas on plaanis avada uued hiliskeelekümblusklassid, vastati, et kõik sõltub keelekümblusprogrammiks ettevalmistatud õpetajate arvust ja lapsevanemate soovist, kes on rahul praeguse olukorraga koolis. Tänapäeval suurejoonelisi plaane ei ole.

2005/2006. õppeaastal liitus hilise keelekümblusprogrammiga Soldino Gümnaasium. Praegu tegutseb selles koolis 6., 7., 8., ning 9. keelekümblusklass. Hiline keelekümblusprogramm toimib Soldino gümnaasiumis juba kaheksa aastat ning õpilaste õppetulemused on väga head. Kuuendas hiliskeelekümblusklassis õpetatakse eesti keeles loodusõpetust ja eesti kirjandust kolm tundi nädalas, inimeseõpetust üks tund. Seitsmendas ja kaheksandas klassis eesti keeles toimuvad kaks tundi ajaloo ja geograafiat ning üks tund inimeseõpetust. Üheksandas klassis eesti keeles on kaks tundi geograafiat ning kaks tundi ajaloo ja ühiskonnaõpetust. Eesti keeles viidud ainete arv sõltub, kõigepealt, õpetajate olemasolust. Ka selles koolis ei täideta hiliskeelekümblusprogrammi täiel määral.

Narva Soldino Gümnaasiumis on koostatud keelekümbluse tööplan 2012- 2013. Plaanis on konverentsid, vestlused sihtkeele kõnelejatega, koostöö Rapla Gümnaasiumiga, õpilasvahetus, õppekursioonid, eesti keele olümpiaadid, keelekümbluseõpetajate nõustamine. (Soldino Gümnaasiumi kodulehekülg) Keelekümbluse koordinatori sõnul paljud neist tegevustest on juba ellu viidud.

Soldino gümnaasiumis on ka oma järelevalverühm, sellesse kuuluvad kooli direktor ning hilise keelekümbluse koordinaator, kes arutavad läbi keelekümbluse arendamisega seostuvad probleemid. Koolis töötab 19 eesti keele õpetajat ning kolm neist on sihtkeele kõnelejad.

Kord aastas korraldatakse ümarlaud lapsevanematega, kutsutakse ka esindaja Lastevanemate Liidust ning arutletakse probleeme, nende lahendamise viise, planeeritakse, mida tuleb teha tulevikus ja mida on juba tehtud.

Praegu on kooli plaanides arendada keelekümblust, otsida viise, kuidas teha programmi

paremaks.

Narva Humanitaargümnaasiumi ja Soldino Gümnaasiumi õppekavades lähtuti keelekümbelklasside tunniarvust plaani koostamisel riikliku õppekava põhimõtetest. Koolides toetatakse õhkkonda, mis soodustab paremat keelekümbelprogrammi rakendamist.

Üldiselt on võimalik järeldada, et Narva vene õppekeele koolides ei täideta hilise keelekümbeluseprogramm täiel määral. Põhiline probleem on kaadrite ebapiisavus, kellel oleks eesti keele oskus heal tasemel. Siit tuleneb, et õppeainete maht sihtkeeles on väike, õppematerjale on ka vähe. Uusi klasse ei kiirustata avama, sest mõned lapsevanemad ei usalda programmi. Vaatamata sellele, et õpilaste edasijõudmine ei ole halvenenud ja eesti keele oskused on paranenud, vanemad kardavad, et lastel võivad tekkida raskused õppimisega ja õppekava omandamisega.

3.1 Keelekümbelprogrammi põhimõtete analüüs ja nende rakendamine koolides

Selle uurimistö eesmärk on analüüsida keelekümbelprogrammi põhimõtteid ja nende rakendamist hiliskeelekümbelprogrammiga liitunud Narva vene õppekeele koolides. Sellega seoses analüüsiti, kuidas koolides neid põhimõtteid järgitakse, kas tekivad mingid probleemid. Põhimõtete järgimine on väga tähtis töös keelekümbelprogrammi järgi, kuna sellest sõltub programmi edukus.

Lähtuvalt keelekümbeluse põhimõtetest peab õpetaja valdama eesti keelt emakeelena või emakeele tasemel. Kui õpetaja teeb vigu, siis õpilased, kes õpivad seda keelt, ka kordavad tema vigu ning hääldavad sõnu valesti. Analüüsi tulemused näitasid, et kõikides Narva hiliskeelekümbelusega koolides on vähemalt üks õpetaja, kes valdab eesti keelt emakeelena, teised valdavad eesti keelt C1 või B2 tasemel.

Pähklime gümnaasiumis on kolm õpetajat, kes valdavad eesti keelt emakeelena, teistel õpetajatel on eesti keele kõrgtase ning kahel on kesktase. Narva Humanitaargümnaasiumis on kaks õpetajat, kes valdavad eesti keelt emakeelena, teistel õpetajatel on kõrgtase. Soldino Gümnaasiumis on kolm õpetajat, kelle emakeel on eesti

keel, teistel kõrgtase. On mõned õpetajad, kellel keeletase on kõrgtase, kuid kes rääkivad aktsendiga ja vigadega, mis kahjustab õpilastel eesti keele omandamist.

Õpetajate sõnul on koolides hiliskeelekümblusklassides programmi alguses kõik õpilased võrdses olukorras: nad oskavad eesti keelt väga vähe. Keelekümblusklassi õpilastel on sama emakeel – vene keel. Kümblusõpetaja peab kasutama õpilastega suheldes teist keelt, aga ta oskab ka lapse emakeelt. See tähendab, et igas olukorras on õpetajatel üks keel – eesti keel. Kui laps kasutab eesti keelt igapäevases olukorras, ilmub julgus kasutada seda keelt, kaob keelebarjäär. Pähklimäe Gümnaasiumis kasutavad õpetajad rohkem vene keelt, mis ei soodusta kümblusprogrammi edu. Soldino Gümnaasiumis ning Narva Humanitaargümnaasiumis kasutatakse eesti keeles õpetatavates tundides rohkem eesti keelt.

Hiliskeelekümblusklassis kasutatakse õppematerjalidena ainete õpetamisel enamasti samu õpikuid, mille järgi õpivad emakeelsed lapsed. Narva Humanitaargümnaasiumis ja Soldino Gümnaasiumis koostavad õpetajad keelekümblusklassis ise erinevaid materjale. Pähklimäe Gümnaasiumis võetakse õpikud ja õppematerjalid Narva Eesti Gümnaasiumist.

Narva Humanitaargümnaasiumis ja Soldino Gümnaasiumis seletatakse materjali lihtsustatud sõnadega, seda tehakse, et laps omandaks paremini informatsiooni. Tihti tõlgitakse tundides osaliselt õppematerjale või seletatakse uusi või raskeid sõnu vene keeles või lihtsustatud eesti keeles. Kahjuks kodus lapsevanemad ei oska toetada lapsi eesti keele omandamises, sest mitte keegi neist ei valda sihtkeelt.

Kõik kolme kooli õpetajad on läbinud keelekümblyse koolitused ning teatakse, et õpetamises on ühed meetodid paremad kui teised. Kasutades erinevaid meetodeid, proovitakse leida kõige sobivamaid variante, et õpilastel oleks lihtsam keelekümblyseprogrammi järgi õppida. Töös kasutatakse õppevorme, kus õpilased osalevad tunnis aktiivselt.

Veel tuleb rõhutada, et keelekümblyseprogrammis osalemine on vabatahtlik ning iga laps ja lapsevanem võivad ise otsustada, kas nad tahavad osa võtta sellest programmist või mitte. Paljud lapsevanemad ei taha, et nende laps oleks keelekümblyseklassis, sest nad ei usalda keelekümblyseprogrammi ja arvavad, et lapse teadmised keelekümblyseklassis

muutuvad halvemaks kui tavalises klassis. Niisugune probleem tekkis Narva Humanitaargümnaasiumis, kus paar aastat tagasi lapsevanemad palusid lõpetada keelekümblusprogrammi.

Vaadeldes seda, kuidas keelekümbluse põhimõtteid koolides rakendatakse, on võimalik järeldada, et üldiselt koolid proovivad võimete kohaselt keelekümbluse põhimõtteid järgida, aga peamised takistused selles on professionaalse ettevalmistusega keelekümblusõpetajate vähesus, keelekeskkonna puudumine ja lapsevanemate usaldamatus programmi vastu.

Hiliskeelekümblusprogrammi edasiseks arendamiseks tuleb suurendada koostööd erinevate eestikeelsete organisatsioonidega, mis soodustaksid keelekeskkonna laienemist koolis ja väljaspool kooli. Samuti tuleb suurendada koolituste mahtu õpetajatele, et nad vastaksid programmi standartidele ning samuti oleks kasulik õpetajate vahetus koolide vahel. Oluline on ka kaasata lapsevanemaid keelekümblusprotsessi, tutvustada neid programmiga, arutada üheskoos keelekümblusklasside tulemusi ning rõhutada programmi edukust nii Eestis kui ka teistes riikides.

3.2 Õpilaste küsitluse tulemused

Selleks, et selgitada, kuidas ja kas õpilased tulevad toime keelekümblusprogrammi koormusega ning millised probleemid tekkivad nendel protsessi käigus, oli tehtud küsitlus, mis koosnes seitsmest küsimusest. Küsitluses osales 38 õpilast: Narva Humanitaargümnaasiumi 8. klassist (17 õpilast) ja Soldino Gümnaasiumist 8. klass (21 õpilast). Pähklimäe Gümnaasiumis küsitlust ei toimunud, sest praegu seal ei ole hiliskeelekümblusprogrammi järgi õpetatavaid klasse.

Kui vaadata küsitluse tulemusi Narva Humanitaargümnaasiumis ja Soldino Gümnaasiumis, siis on võimalik ütelda, et 13 õpilast Humanitaargümnaasiumist ja 16 õpilast Soldino Gümnaasiumist arvavad, et igapäevane keelekümbluse koormus nende koolis on keskmine. Kaks õpilast Humanitaargümnaasiumist vastasid, et koormus on väga suur, Soldino Gümnaasiumist nõustus sellega viis õpilast. 11 õpilast Humanitaargümnaasiumist ja 14 õpilast Soldino Gümnaasiumist arvavad, et nad tulevad

toime koormusega, väike osa tuleb koormusega toime osaliselt ning üks õpilane Narva Humanitaargümnaasiumist ei tule üldse toime.

Niisugune olukord võib tekkida sellepärast, et klassi sattuvad õpilased erineva sihtkeele tasemega, palju sõltub ka õpilaste hoolsusest.

Edasi järgnesid küsimused kodutöö mahust ning ajast, mida õpilased kulutavad koduülesannete tegemisele. 10 õpilast Humanitaargümnaasiumist kirjutasid, et kodutöö maht on suur, mõned märkisid, et maht on keskmine ning keegi ei vastanud, et kodutööd on vähe. Humanitaargümnaasiumi õpilaste enamus vastas, et kodutöö tegemiseks kulutavad nad kaks või kolm tundi ja rohkem. 15 inimest Soldino Gümnaasiumist vastasid, et koduülesannete maht on keskmine ning 6 õpilast arvavad, et maht on suur. 17 õpilast kulutavad kodutööle kolm tundi ja rohkem ning neli õpilast kulutavad ainult kaks tundi.

Küsimusele, missugune on sinu enesetunne õppetunni ajal, vastas 10 õpilast humanitaargümnaasiumist, et nendel on normaalne enesetunne, viis märkisid, et nad tunnevad end rahutult ning kaks tunnevad enda kindlalt. 12 õpilast Soldino gümnaasiumist on õppetunnis rahutud, kuus tunnevad end normaalselt ning kolm on õppetunnis enesekindlad.

Humanitaargümnaasiumis on seitsmel õpilasel raske omandada infot eesti keeles, viiel aga ei ole. Teistsugune olukord on Soldino Gümnaasiumis, kus suur osa õpilastest omandavad informatsiooni eesti keeles peaaegu raskusteta, neist 11 õpilasel on natuke raske ja seitsmel ei ole raskusi. Küsimusele, millised raskused ja paremused tekkivad õppimisega keelekümbelklassis, mitu õpilast Humanitaargümnaasiumist vastas, et nendel ei ole mingeid probleeme, aga paremustest on arusaamise – ja lugemisoskuse paranemine. Mõned kirjutasid, et nad ei saa materjalist aru või ei omanda materjali nii, kuidas seda nõutakse, kui õpilane ei tule toime koormusega, siis tema õppeedukus langeb. Probleemid rääkimisega tundides ja kirjutamisega sihtkeeles on olemas ka mõlemas koolis, sest õpilastel on väike sõnavara. Soldino Gümnaasiumist vastas enamik õpilasi, et nendel ei ole keelebarjääri, aga on probleemid grammatikaga.

Küsitlusest järeldus, et igas koolis on oma keelekümbelprogrammi koormus ning omad nõuded õpilastele. Teiselt poolt on näha, et olukord koolides on üsna sarnane. Küsitluse

tulemused näitasid, et kahe kooli õpilased arvavad, et koormus on keskmine. Mõlemas koolis on rohkem õpilasi, kes tulevad toime keelekümblusprogrammi koormusega ning kellel ei ole raskusi õppimisega. Kodutöö tegemisele kulutavad õpilased palju aega, mis tähendab, et nad suhtuvad oma õppimisesse põhjalikult, sest õppimine sihtkeeles võtab rohkem aega võrreldes õppimisega emakeeles. Väike osa õpilastest tunneb end õppetunnis kindlalt. Suur osa tunneb end normaalselt või rahutult, mis on seotud hirmuga, et midagi õppematerjalist võib jääda arusaamatuks. Eesti keeles materjali omandamisega suuri raskusi ei täheldata, mis tähendab, et selles õppeastmes on õpilastel juba piisavad teadmised ja oskused, et sihtkeeles õppida.

3.3 Lastevanemate küsitluse tulemused

Selleks, et välja selgitada, kuidas lapsevanemad suhtuvad keelekümblusprogrammi, mida nad teavad programmist ja mida teevad, et toetada oma last keelekümblusklassis, viisin läbi küsitluse lastevanemate seas. Küsitluses osales kokku 16 lapsevanemat - Narva Humanitaargümnaasiumist (9) ning Soldino Gümnaasiumist (7).

Vastuste töötlemisel selgus, et suur osa lapsevanematest on rahul oma lapse õppeedukusega. Viis vanemat humanitaargümnaasiumist hindavad oma lapse õppeedukust heaks ning neli andsid vastuseks rahuldav. Kolm vanemat Soldino Gümnaasiumist vastasid, et nende lapse õppeedukus on väga hea ning neli vastasid lihtsalt hea. Kolm lapsevanemat Narva Humanitaargümnaasiumist ei aita oma lapsi koduülesannete tegemisel, kuus lapsevanemat aitavad, üks neist kasutab repetiitorit, kaks osutavad oma lapsele psühholoogilist toetust. Viis vanemat Soldino Gümnaasiumist aitavad oma lapsi toime tulla õppimisprotsessiga. Neli neist aitavad lapsi kodutööd teha, üks osutab oma lapsele psühholoogilist toetust, aga mitte keegi neist ei kasuta repetiitoreid. Ainult kaks inimest ei aita lapsel õppimisega toime tulla.

Lähtudes küsitluse tulemustest saab selgemaks, et mõned lapsevanemad teevad suure vea, et paluvad oma lapsi tõlkida eestikeelne materjal vene keelde. Humanitaargümnaasiumis on üks lapsevanem, kes mõnikord palub oma last tõlkida õppematerjali vene keelde. Soldino Gümnaasiumis on ka üks lapsevanem, kes tõlgib oma lapsega eestikeelset õppematerjali. Paljud aga ei tee seda kunagi. Kõik küsitletud lapsevanemad usaldavad keelekümblusprogrammi ja koole ning üks neist osaleb kooli

keelekümbeluseprogrammis. Kõik 16 lapsevanemat soovivad jätkata seda programmi koolides.

Küsimusele, mida lapsevanemad teavad keelekümbelusest (meie juhul hilisest keelekümbelusest), paljud märkisid ära aasta, millal algas Narvas hiline keelekümbeluse, kirjeldasid programmi eesmärke ning põhimõtteid ning ütlesid, et õpetajad korraldavad nendele infotunde, kus nad saavad kõik vajaliku informatsiooni keelekümbelusest. Kõik lapsevanemad teavad ka Lapsevanemate Liidust, millega on võimalik igal ajal liituda.

Võib järeldada, et üldiselt lapsevanemad usaldavad kooli ja on rahul keelekümbeluseprogrammiga, teavad, mida tohib ja mida ei tohi teha. Aga siiski kardavad mõned lapsevanemad, et nende laps ei tule toime programmiga ja paluvad õppematerjali tõlkida vene keelde, mis võib alandada lapse enesekindlust ja motivatsiooni ning negatiivselt mõjuda õppimisprotsessile.

KOKKUVÕTE

Paljudes koolides üle Eesti rakendatakse keelekümblusprogrammi, mis soodustab eesti keele kui teise keele paremat omandamist. Keelekümbluse eesmärk on aidata lastel saavutada samaaegselt head oskused nii emakeeles kui ka eesti keeles.

Käesoleva uurimistöö abil analüüsiti keelekümblusprogrammi põhimõtteid ja nende rakendamist hiliskeelekümblusprogrammiga liitunud Narva vene õppekeele koolides. Keelekümblusprogrammi põhimõtted koosnevad nõudmistest, mis annavad ettekujutuse, kuidas tuleb töötada keelekümblusklassis. Analüüsi käigus selgus, et Narva koolides rakendatakse keelekümbluse põhimõtteid osaliselt, see aga ei takista programmi edukust. Vaadeldi keelekümbluse kajastumist kooliõppekavas ja selgitati välja, et keelekümblus kajastub kooliõppekavas, sest üheks keelekümblusprogrammi põhimõtteks on ühtne õppekava vene õppekeele koolidega. Erinevus on selles, et õppeaineid õpetatakse eesti keeles.

Uuriti Narva koolide olukorda ja selgitati välja, et hiliskeelekümblusprogramm toimub koolides osaliselt, peamiselt see sõltub keelekümblusõpetajate ning õppematerjalide puudumisest. Seega leidis kinnitust bakalaureusetöö hüpotees, et Narva koolides ei toimi hiliskeelekümblusprogramm täiel määral.

Bakalaureusetöös lükati ümber hüpotees, et vene õpilased ei tule toime keelekümblusprogrammi koormusega, mistõttu programm ei saavuta eesmärke. Küsitluste tulemustest ning koolide olukorra uurimisest selgus, et vene õpilased tulevad toime keelekümblusprogrammi koormusega ning teevad edusamme õppimisprotsessis.

Töö käigus selgus, et keelekeskkond soodustab ning toetab sihtkeele omandamist, aga mitte Narvas, kus elab 3,8% eestlasi ja 82,5% venelasi.

Käesolev bakalaureusetöö on esimene katse uurida hiliskeelekümblust Narva vene õppekeele koolides ja selles seisneb töö praktiline väärtus. Selleks, et täpsemalt välja selgitada, kuidas hiliskeelekümblusprogramm Narva koolides toimib, tuleb teha täpne ning pikaajaline uuring, mis kestab mitu aastat.

SUMMARY

Late immersion in Narva Russian-language schools

Many schools across the Estonia apply language immersion program, which promotes a better learning of the Estonian as a second language . Immersion is designed to help children to achieve good skills at the same time as their mother tongue, as well as in Estonian.

With this research was analyzed the principles of using the immersion and the implementation in Narva russian-language schools, which have recently joined to the immersion program. Immersion Program principles consists of basement requirements, which must be complied during the work in immersion class. The analysis have showed that the principles of immersion are partially implemented in Narva schools , that doesn't prevent the successful promotion of the program. It was also controlled how the immersion reflects in the syllabus and was detected, that it really reflects in the syllabus, because one of the principles of immersion is the main unified syllabus in Russian-language schools. The only difference is that all subjects are taught in Estonian.

During the research of the situation in Narva schools was detected that immersion programs work only partially and it is mainly due to the absence of teachers and study materials. This fact has confirmed the hypothesis of the bachelor research that the immersion programm isn't fully realised in Narva schools.

It was supposed that the program doesn't achieve the goals because of the russian pupils, who can't cope with the burden. However the results of the consultation and research wave showed that the most part on the pupils cope with the burden and are studying quite successfully.

Also the research has explained that the language environment encourages and supports the acquisition of the target language, but not in Narva, where is 3,8% of people are Estonians and 82,5% are Russians.

This bachelor research is the first attempt to explore the late immersion in Narva Russian-language schools whis makes the practical value of the research. In order to

further clarify how the late immersion goes in Narva schools it is needed make the precise and long-term studies lasting for several years.

KIRJANDUS

Baker, Colin 2005. *Kakskeelne laps*. Tallinn: El Paradiso.

El'i Phare programm: „Eesti keele õpe ja eestikeelne õpe muukeelsele elanikkonnale 2003 – 2005“ http://www.meis.ee/ruupor-viimane-number?news_id=393 (viimati vaadatud 26.05.2013).

Haridus- ja Teadusministeeriumi uudiskiri 2009. <http://www.hm.ee/index.php?0510789> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Integratsiooni monitoring 2005.

www.meis.ee/raamatukogu?book_id=87&action=download2 (viimati vaadatud 26.05.2013).

Kebbinau, Maire ja Aja, Urve 2011. *Õppimine ja õpetamine mitmekultuurilises õpikeskkonnas: keelekümblusprogrammi näitel*. Tallinn: Ecoprint.

Keelekümbluskeskuse kodulehekülg. <http://kke.innove.ee/abiks-lapsevanemale/liitunud-asutused-abiks-lapsevanemale/koolid-abiks-lapsevanemale> (viimati vaadatud 26.05.2013)

KKK = Keelekümbluskeskus 2005: viie aasta jagu saavutusi.

http://www.meis.ee/bw_client_files/integratsiooni_sihtasutus/public/img/File/KEELEK_UMBLUS_aastaraamat_2005.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

KKK = Keelekümbluskeskus 2001: esimene aasta

http://www.meis.ee/bw_client_files/integratsiooni_sihtasutus/public/img/File/KEELEK_UMBLUS_aastaraamat_2000-2001_EST_RUS.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

KKK = Keelekümbluskeskus 2003: kolme aasta jagu saavutusi.

http://www.meis.ee/bw_client_files/integratsiooni_sihtasutus/public/img/File/KEELEK_UMBLUS_aastaraamat_2003_EST_RUS.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

KKK = Keelekümbluskeskus 2008: seitsme aasta jagu saavutusi.

http://www.meis.ee/bw_client_files/integratsiooni_sihtasutus/public/img/File/KEELEKUMBLUS_aastaraamat_2008.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

Keelekümblyse käsiraamat 2009. Koost. Peeter Mehisto. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja.

NMA = Narva munitsipaalharidussüsteemi arengukava 2006.

<https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/4200/3201/3019/Narva%20munitsipaalhariduss%C3%BCsteemi%20arengustrateegia.pdf> (viimati vaadatud 26.05.2013).

NLA = Narva linna arengukava 2008–2017. <http://web.narva.ee/files/4718.pdf> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Narva Soldino Gümnaasiumi kodulehekül. Keelekümblyklasside 2012 -2013.õa tegevuskava. <http://www.soldino.edu.ee/3/310/kkplaan.pdf> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Narva Soldino Gümnaasiumi kodulehekül. Narva Soldino Gümnaasiumi põhikooli õppekava. <http://www.soldino.edu.ee/3/305/pokuld.pdf> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Narva Humanitaargümnaasiumi kodulehekül. Keelekümblystrateegia tegevuskava 2009.-2013.

<http://www.narvahg.edu.ee/index.php?lang=est&mod=text&type=rm&parent=1237406233> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Pähklimäe Gümnaasiumi kodulehekül. Narva Pähklimäe Gümnaasiumi tunnijaotusplaan.

http://www.pahklimae.edu.ee/bw_client_files/pahklimae/public/img/File/2012pohikool.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

Krõsina, Lilia 2009. Языковое погружение дает первые плоды.

<http://rus.postimees.ee/134427/jazykovoje-pogruzhenie-daet-pervye-plody> (viimati vaadatud 26.05.2013).

Statistikaameti kodulehekülj.

http://www.stat.ee/publication-download-pdf?publication_id=35128 (viimati vaadatud 26.05.2013).

Rannut, Ülle 2000. *Varane eesti keele kümblus ja eesti keel kui teine keel 1. klassis*. Tallinn: Eesti Haridusministeerium.

Rannut, Ülle 2005. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Sau-Ek, Kristiina jt 2011. *Hilise keelekümbluse mõju*. Tallinn: TLÜ Kirjastus Trükikoda Alfapress.

Sau-Ek, Kristiina jt 2008. *Keelekümbluse 2007-2008. aasta uurimuse aruanne*. Tallinn: TLÜ Haridusuuringute Keskus.

Sau-Ek, Kristiina 2009. *Hiline keelekümblus Eesti koolides*.
http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/11_122009/lugu2.pdf (viimati vaadatud 26.05.2013).

Vylitok, Anton 2013. *Narva Linna Arenduse ja Ökonoomika Amet*. 24.05.2013.
Intervjueeris Kristina Dubovik.

Vare, Silvi 1999. *Keelekümblus kui integratsiooni võti*. Tallinn: Aura Trükk.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Mis aastal teie koolis algas keelekümblus?

Mitu klassi osalevad selles programmis? Millised?

Kui palju eestikeelseid õppeaineid oli 6., 7., 8., 9. klassis?

Mitu õpetajat töötavad keelekümblusprogrammi järgi? Kas neid on piisavalt? Kas kutsuti õpetajaid teistest koolist?

Kas kõikidel õpetajatel on eesti keel emakeelena või emakeele tasemel? Kui palju neid on?

Kas teie koolis toimusid õpetajatele koolitused?

Kas õpilaste õppeedukus on halvenenud?

Kas õpetaja kasutab oma aines ainult eesti keelt või vene keelt ka?

Kas keelekümbelse jaoks oli piisavalt õppematerjali?

Kas koolis oli oma järelevalverühm?

Kas lastevanemad osalevad selles programmis vabatahtlikult?

Millised õppivormid kasutatakse teie koolis (suve laagrid, ekskursioonid jne.)?

Teie arvates keelekümblusprogramm on edukas koolis?

Juhul, kui hiliskeelekümblust koolis ei ole:

Miks teie koolis ei ole praegu keelekümblust?

Kas Teie planeerite keelekümbelseprogrammi tulevikus kasutada?

Lisa 2. Küsitlus õpilastele

Vastake, palun, allolevatele küsimustele.

Narva Humanitaargümnaasium

Soldino Gümnaasium

Milline on teie koolis keelekümbelseprogrammi koormus?

Väga suur   2

Väga suur   5

Keskmine   13

Keskmine   16

Väike   2

Väike   0

Kas sa tuled toime keelekümblusprogrammi koormusega?

Jah	11	Jah	14
Osaliselt	5	Osaliselt	7
Ei	1	Ei	0

Milline on koduülesannete maht?

Suur	10	Suur	6
Keskmine	7	Keskmine	15
Väike	0	Väike	0

Kui palju aega sa kulutad kodutöö tegemisele?

1 tund ja vähem	2	1 tund ja vähem	0
2 tundi	8	2 tundi	4
3 tundi ja rohkem	7	3 tundi ja rohkem	17

Milline on sinu enesetunne õppetunnis?

Normaalne	10	Normaalne	6
Rahutu	5	Rahutu	12
Kindel	2	Kindel	3

Kas on raske informatsiooni omandada eesti keeles?

Jah	7	Jah	3
Natuke	5	Natuke	11
Ei	5	Ei	7

Millised raskused ja paremused tekkivad õppimisprotsessis?

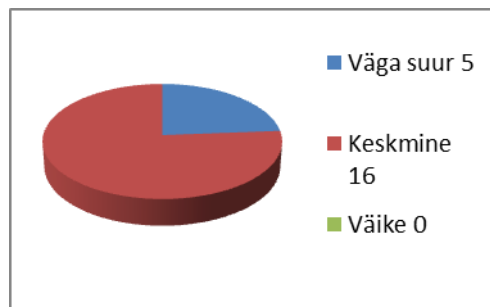
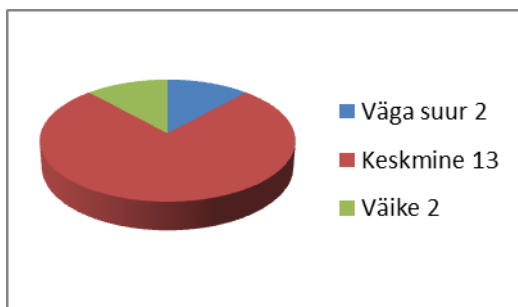
(Oma sõnadega)

Joonis 1. Küsitlus õpilastele : andmed diagrammidena

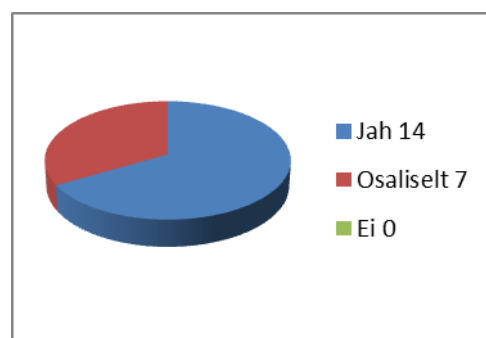
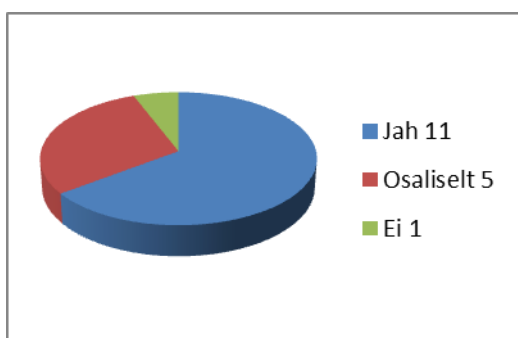
Narva Humanitaargümnaasium

Soldino Gümnaasium

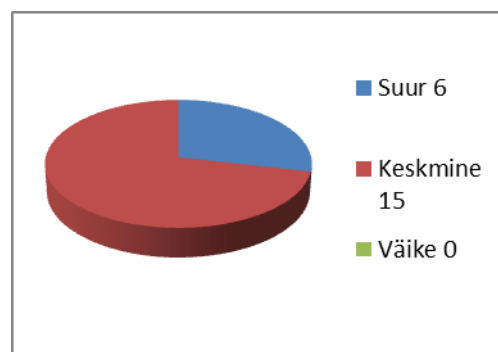
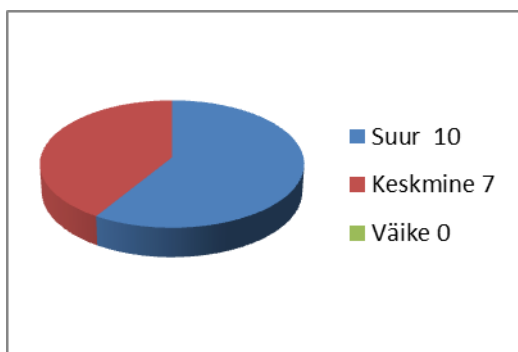
1. Milline on teie koolis keelekümblusprogrammi koormus?

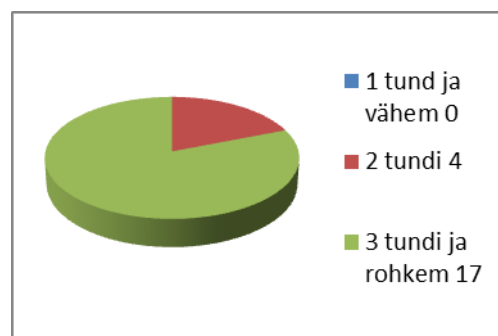
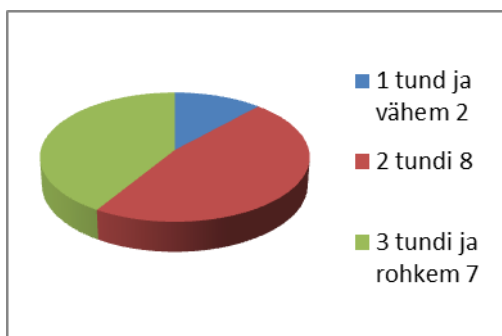
2. Kas sa tuled toime keelekümblusprogrammi koormusega?

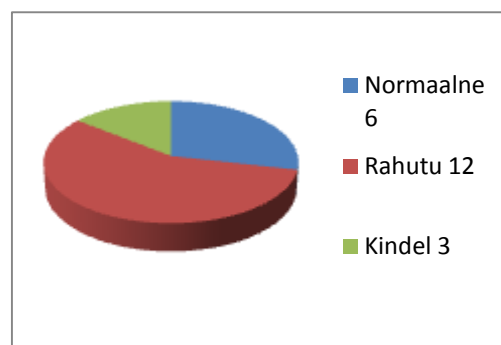
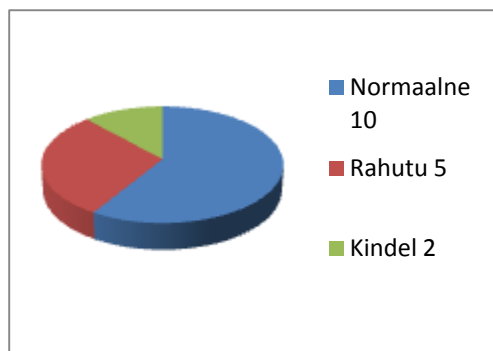
3. Milline on koduülesannete maht?

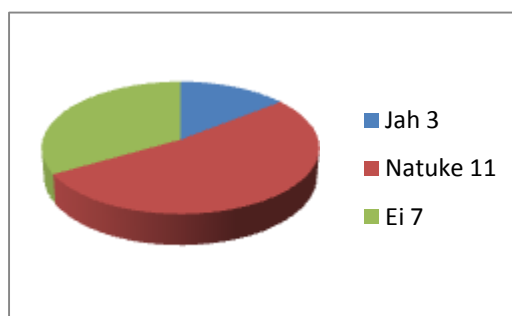
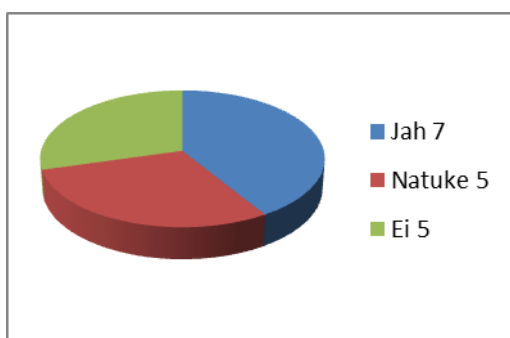
4. Kui palju aega sa kulutad kodutöö tegemisele?

5. Milline on sinu enesetunne õppetunnis?

6. Kas on raske informatsiooni omandada eesti keeles?

Lisa 3. Küsitlus vanematele

Подчеркните наиболее подходящий для вас ответ.

Narva Humanitaargümnaasium

Soldino Gümnaasium

1. Как вы оцениваете успеваемость своего ребенка?

Оценка	Arv	Оценка	Arv
Отлично	0	Отлично	3
Хорошо	5	Хорошо	4
Удовлетворительно	4	Удовлетворительно	0
Неудовлетворительно	0	Неудовлетворительно	0
затрудняюсь ответить	0	затрудняюсь ответить	0

2. Помогаете ли вы своему ребенку в обучении?

Ответ	Arv	Ответ	Arv
Да	6	Да	5
Нет	3	Нет	2
Работа с репетитором	1	Работа с репетитором	0
Подготовка Д/З	6	Подготовка Д/З	4

Психологическая поддержка 2

Психологическая поддержка 1

3. Доверяете ли вы программе погружения?

Да	9	Да	7
Нет	0	Нет	0

4. Просите ли вы своего ребенка переучивать материал с эстонского языка на русский?

Да, всегда	0	Да, всегда	1
Иногда	1	Иногда	0
Никогда	8	Никогда	6

5. Принимаете ли вы участие в программе погружения?

Да, я принимаю участие	0	Да, я принимаю участие	1
Нет, я полностью доверяю школе	9	Нет, я полностью доверяю школе	6

6. Следует ли продолжать дальнейшее обучение по программе погружения?

Продолжить	9	Продолжить	7
Прекратить	0	Прекратить	0

7. Что вы знаете о программе погружения?

(своими словами)

Joonis 2. Küsitlus vanematele : andmed diagrammidena

Narva Humanitaargümnaasium

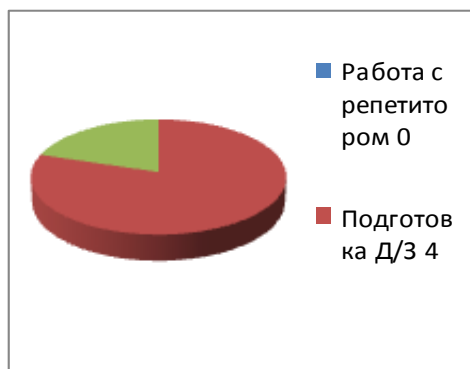
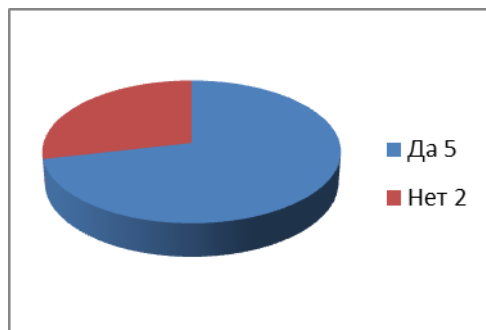
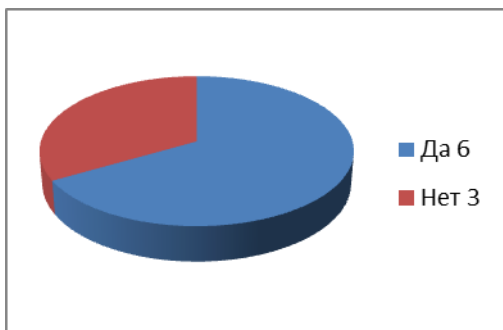
Soldino Gümnaasium

1. Как вы оцениваете успеваемость своего ребенка?

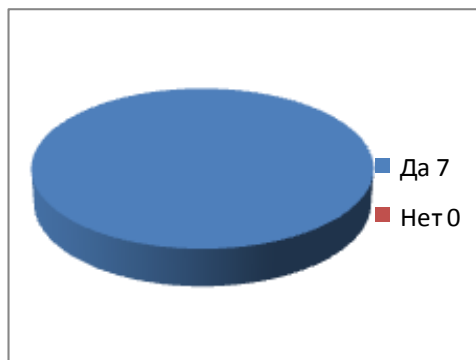
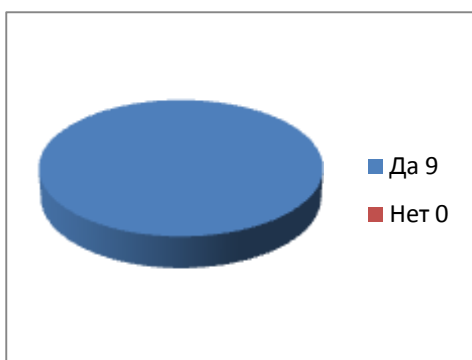

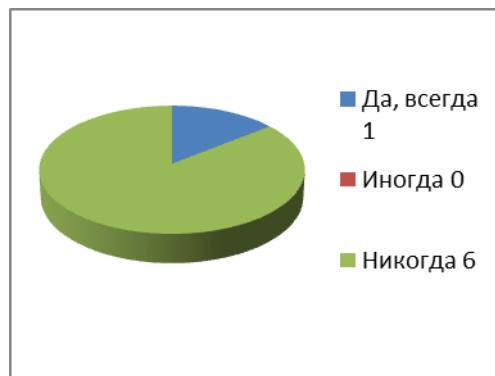
2. Помогаете ли вы своему ребенку в обучении?

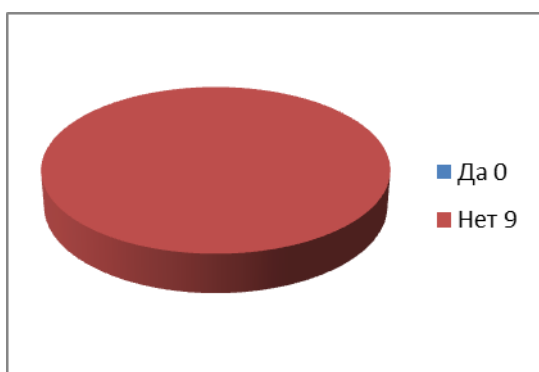
3. Доверяете ли вы программе погружения?

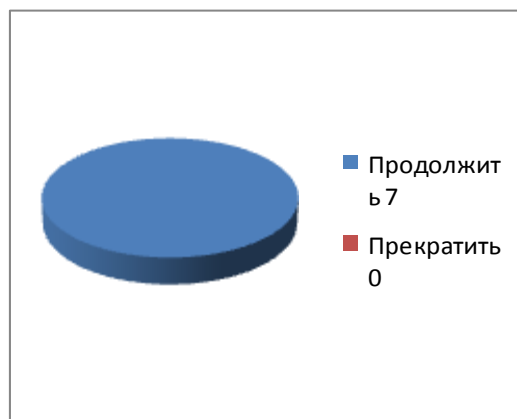
4. Просите ли вы своего ребенка переучивать материал с эстонского языка на русский?

5. Принимаете ли вы участие в программе погружения?

6. Следует ли продолжать дальнейшее обучение по программе погружения?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Kristina Dubovik _____
(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: _____ 23.05.1987.a _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____ Hiline keelekümblus Narva vene õppekeeleka koolides,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ Maret Annuk,
(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, **pp.kk.aaaa**